

Osvrti, prikazi, recenzije

Mirela Alebić

Vrednovanje i motivacija u nastavi Njemačkog jezika

Sažetak

U nastavi stranih jezika neraskidivo su povezani načini vrednovanja i motivacija učenika. Prva asocijacija na riječ vrednovanje je uglavnom da predstavlja ekstrinzične faktore – ocjenu, test, očekivanja, pritisak – koji izazivaju stres, anksioznost i demotiviranost kod učenika. Ono čemu dobra nastava treba težiti je postizanje intrinzične motivacije kod učenika koja dolazi u vidu priznanja, ponosa, pohvale i uspjeha pa u ovom osvrtu želim pokazati da je moguće ne samo u istoj rečenici povezati motivaciju i vrednovanje, već da se oni uspješno isprepliću i kreativnim pristupom u nastavi istovremeno ostvaruju.

Ključne riječi: feedback ili povratna informacija, motivacija, praćenje napretka u učenju, vrednovanje.

Može li se u temelje vrednovanja ugraditi motivaciju?

Na prvu pomisao isključuju jedno drugo, međutim u praksi nastave stranog jezika, u ovom slučaju njemačkoga, moguće je dokazati da postoji i druga strana, ona koja nudi bezbroj primjera da je učenike moguće i motivirati i zadovoljavajuće vrednovati te putem transparentnih pravila i otvorenom komunikacijom probuditi unutrašnje motive za učenje stranog jezika. Potrebno je samo vrednovanje smatrati feedbackom, tj. svakom povratnom informacijom kojom učenike

korak po korak pratimo kroz etape napretka u usvajanju nastavnih sadržaja. Kad učenik alternativnim mehanizmima čestog provjeravanja u fazama usvajanja znanja spozna što u datom trenutku može i zna te koje sljedeće korake treba poduzeti, motivacija može biti samo u uzlaznoj putanji. Ocjene ne mogu nikada dovoljno, a ponekad niti uopće, motivirati učenike, već se radi o nekoliko ključnih faktora koji to mogu. Nabrojat ću samo neke: konkretne povratne informacije, vidljivi napredak u učenju koji će jačati učenikovo samopouzdanje, priznanje koje će svom kolegi kroz vršnjačko ocjenjivanje uputiti drugi učenik, a tek onda i nastavnik, praktični

uspjeh u upotrebi jezika u pisanju i govorenju te kreativni zadaci koji će učeniku dopustiti da pokaže vlastitu samoinicijativnost.

Kako formativno vrednovati male korake prije nego sumativno vrednuje-mo konačan rezultat?

Odgovor na ovo pitanje je odgovor na pitanje kako učenika potaknuti za učenje. Tu dolazi-mo do često korištene i svima razumljive riječi iz engleskog jezika – feedback, a gotovo jednako izraz „povratna informacija“ dočarava to isto na hrvatskom jeziku. Učenik koji uči strani jezik treba uputu i orijentaciju kako da s jasnoćom strukturira svoj mail ili esej, kojim argumentima može pojačati svoje stavove ili kakvim elementima oblikovati svoje jezično izražavanje, pisano ili usmeno, sasvim svejedno. Ocjena je neizbježna i nju se redovito daje na kraju puta do kojeg je dovelo učenje nekog sadržaja, lekcije, cjeline, vokabulara. Ono što se često zaboravi je da skoro nitko ne vrednuje korake koji su potrebni da bi se ocijenila neka zaokružena cjelina. U vrednovanju koraka leži ključ stvaranja i podgrijavanja motivacije koju će učenik osjećati na dulje staze, a mi ćemo zato isto tako motivirani ulaziti u učionicu, uživati u obostrano uvažavajućoj komunikaciji s učenicima te ubirati i konkretne rezultate – uspješnu komunikaciju na stranom jeziku – nastale nakon vrednovanja učenja.

Primjeri iz nastave njemačkog jezika

Na satu Njemačkoga jezika u prvom razredu programa komercijalist za učenike početnike obrađuje se nastavna cjelina Mein Tag (Moj

dan). Na primjerima aktivnosti u svakodnevici lik Lare opisuje kako joj prolazi uobičajeni dan i pritom koristi rečenice u kojima se pojavljuju trennbare Verben, tj. glagoli s odvojitim prefiksom poput aufstehen (ustati), einkaufen (kupovati), anrufen (nazvati) itd. Ishod koji će učenici ostvariti nakon usvajanja ove teme je da će govoriti o svojim svakodnevnim aktivnostima, obvezama i hobbijima, a pritom će osvjestiti i da su koristili specifičnu vrstu glagola kakva u hrvatskom jeziku ne postoji. Moj cilj je da učenici koriste strani jezik bez stresa, a to ću ostvariti motivirajućim zadacima i povratnim informacijama odmah po izvršenju zadatka. Jedan od zadataka bit će intervju s partnerom. Učenici imaju zadatak postaviti četiri pitanja svom partneru koji im na ista daje odgovor. Pritom oboje dobivaju „checklistu“, tj. tablicu s kriterijima koje će međusobno pratiti:

Kriterium	Erfüllt (+/-)	Kommentar
4 trennbare Verben korrekt benutzt		
Fragen richtig formuliert		
Antwort war verständlich		

Dakle, učenici međusobno procjenjuju jesu li 4 glagola s odvojitim prefiksom ispravno upotrijebljena, jesu li pitanja točno oblikovana i je li odgovor na svako pitanje bio razumljiv. Naravno, kriteriji se mogu i proširiti ili osmisliti neki drugi, a samu tablicu može ispuniti ili nastavnik sam ili zajedno s učenicima koji će pažljivo sluša-

ti jedni druge i vrednovati ostvarenost kriterija – ako je erfüllt (ispunjen), napisat će +, a ako nije, –. Povratna informacija je tu, formativno vrednovanje izvršeno, nema ocjene, nema stresa.

Cilj idućega zadatka može biti dodatno stvaranje opuštenog ugodaja u razredu s kojim će se, možda i nesvjesno da je zadatak pravi jezični, a ne čista zabava, produbiti upotreba novog vokabulara, tj. specifičnih glagola u kontekstu. Zadatak zahtijeva pokrete što učenici vole i korisno je izvesti igru gibanja / kretanja u bilo kojem obliku, na mjestu ili kretanjem po učionici. Ova je vježba imitacija igre Simon says i pravila su sljedeća: govorim rečenice koje sadrže glagole s odvojivim prefiksom; kada te glagole ispravno upotrijebim, učenici ustaju (npr. Ich stehe um 10 Uhr auf.), a kada su moje rečenice krive jer nisam poštovala pravilo odvajanja prefiksa i stavljanja na kraj rečenice, učenici sjede (npr. Ich aufstehe um 10 Uhr.).

Još neki primjeri zadataka za učenje koje uključuje pokret i kretanje:

1) Verb-Memory zum Mitlaufen (igra nalik memoryju s kretanjem): kartice s glagolima (na jednim infinitivi, na drugima konjugirani oblici istih) mogu se raširiti na klupi ili postaviti na zidove ili razbacati po podu, a učenici se kreću, traže i skupljaju parove. Ova vježba potiče kretanje i koncentraciju te služi za ponavljanje glagolskih oblika.

2) Tagesablauf – Pantomime (pantomima o tijeku dana): nastavnik ili učenik pantomimom pokazuje neku aktivnost u danu, ostali pogađaju (npr. aufstehen, Zähne putzen, Zimmer aufräumen) i izgovaraju najprije u natuknicama kao ove u zagradi, a zatim moraju i oblikovati korektnu rečenicu koju mogu izgovoriti

usmeno, a mogu je i zapisati pa nakon igre sve primjere pročitati naglas.

3) Stationslauf (hodanje po stanicama): na više mjesta (stolova) u učionici postave se manji zadaci (puzle, tekst s prazninama, poveži sliku s tekstom, mini-diktati, križaljke, zagonetke ...), učenici se kreću u grupama od „stanice“ do „stanice“, grupno rješavaju zadatke i ograničeni su vremenom koje imaju za zadržavanje na pojedinoj stanici. Ova vježba nudi raznolikost kojom se obrađuje ista tema – dnevne aktivnosti, puno se ponavlja te uči kooperativnoj suradnji i timskom radu. Nakon izvršenja cijelog zadatka učenici mogu ispuniti upitnik i odgovoriti kako su se osjećali tijekom igre, jesu li svi jednako sudjelovali ili su se neki u grupi izvlačili na tuđi račun i izbjegavali odgovornost za zajednički uspjeh, što su zapamtili, što im je bilo teško itd. Puno povratnih informacija i prilike za planiranje daljnjih koraka do konačnog ostvarenja zadanog ishoda i onoga što je neizbježno – ocjene. Nakon ovakvog rada i vrednovanja u obliku čestog feedbacka dolazak do ocjene više nije stresan ili je znatno manje stresan, a ni motivacija više nije upitna.

4) Satzbau – Kettenlauf (hodanje u lancu i sastavljanje rečenica): svaki učenik dobije karticu s nekom riječju (npr. „Ich“, „gehe“, „heute“, „in“, „die Stadt“) te se mora kretati po učionici i naći sve partnere s kojima će stati u red i složiti ispravnu rečenicu. Pobjednička je ona ekipa koja najbrže složila rečenicu. Opet se trenira timski rad, a zapravo i sintaksa.

Za kraj, nastavnik može zadati mali projektni i kreativni zadatak za domaću zadaću koji će u evaluaciju uključiti kako samog učenika koji izrađuje zadatak i nastavnika koji se podrazumije-

va, tako i sve ostale učenike istovremeno. Učenici će kod kuće fotografirati nekoliko svojih tipičnih dnevnih aktivnosti, fotografije će ubaciti na slajdove prezentacije i ispod svake napisati jednu rečenicu kojom će pokazati da znaju i reći što konkretno rade. Pritom opet, u skladu sa zadanim ishodom, rečenice moraju sadržavati glagole s odvojivim prefiksom pa će npr. netko od ukućana uslikati kako ustaju iz kreveta, a oni će napisati „Ich stehe um 7 Uhr auf.“ Evaluacija je upravo onaj feedback ili povratna informacija koja će učenika motivirati jer će u fokusu biti napredak koji je učenik postigao, a ne perfektna prezentacija. Kriteriji vrednovanja bit će: jesu li glagoli ispravno odvajani i odgovara li fotografija napisanoj rečenici, a uz kriterije će biti nacrtani „smajličić“ – onaj sa smiješkom, tužni i neutralni – koji će na jednostavan način reflektirati uspješnost obavljenog zadatka. Povratna informacija mogu biti i odgovori na dva jednostavna pitanja: što si danas naučio i koji glagol si najlakše zapamtio?

Nekoliko praktičnih savjeta za motivirajuću nastavu

Nastavnik treba jasno objasniti učenicima što trebaju naučiti i kako će ga vrednovati jer jasnoća postavljenih ciljeva učeniku stvara sigurnost. Umjesto naglašavanja u čemu je pogriješio, u središte vrednovanja treba staviti pozitivne pokazatelje učenikova zalaganja, pohvaliti trud, aktivnost i sudjelovanje, kreativ-

nost i odgovorno ponašanje. Ponekad treba i učeniku dati da zajedno s nastavnikom osmisli neke jednostavne kriterije koje će vrednovati u zadacima, npr. jasnoću, kreativnost, ispravne oblike, lijepu ideju, pokušaj postavljanja pitanja kao i davanja odgovora bez obzira na to što je gramatički točno i slično. Za vrednovanje uvijek imamo na raspolaganju alate koji su daleko kreativniji od uobičajenih radnih listića pa neka se tu nađu posteri, stripovi, dijalozi, kratki listići s povratnim informacijama, kartice sa „semaforima“, „smajličićima“ i drugi „emojijima“, kratke audio ili videosnimke itd.

Zaključak

Učenici pokazuju veću spremnost na suradnju i učenje kada se naglašava njihov trud i kreativnost i vrednuju mali koraci u napredovanju do konačnog cilja. Ako bismo samo brojčanim ocjenjivanjem iskazivali (ne)uspješnost, ne bismo u potpunosti zainteresirali učenika za svoj predmet i pridobili ga da ga uči bez straha i motivirano. Preporuka je nastavnicima da izbjegavaju jednostranu usmjerenost na brojanje grešaka, a razvijaju kreativne, formativne oblike praćenja, koriste samoprocjenu i vršnjačko vrednovanje, prilagođavaju kriterije vrednovanja dobi i razini znanja učenika te s njima otvoreno komuniciraju. Na taj način vrednovanje prestaje biti izvor stresa te postaje podrška učenju i održava stabilnu motivaciju.